

Kontrola a boj – nikdy více, prosím

Nejstarším výtiskem časopisu Živa, který jsem ve své knihovně našel, je první číslo r. 2009. Tímto okamžikem snad začalo i mé soužení provázející mě nejen na stránkách Živy, ale i mnoha jiných textů. Po celá dlouhá léta ve mně rostla a krystalizovala touha poučit kolegy biology a snad i částečně vymýtit nešvar, který se přičí všem rostlinolékařům, mezi něž se s pokorou řadím i já. Přísloušecnou poslední kapkou bylo páté číslo Živy z r. 2018. Proto se námětem mého článku stane biologická kontrola, nebo spíše ochrana.

Po lehce nevážném úvodním odstavci se pustíme o něco vážněji rovnou do tajů pojmů i jejich definic a začneme tím, že si povíme, kdo je vlastně rostlinolékař, jehož trpělivosti byl učiněn konec. Tak jako máme lékaře, jejichž snažení se upíná na zvířata nebo člověka, máme snad s trochou nadsázky lékaře, kteří ošetřují rostliny – i rostliny trpí chorobami, parazity, nedostatky ve výživě a dokonce mohou být zraněny. Rostlinolékař je tedy odborník zabývající se diagnózou, prognózou a regulací původců chorob, škůdců a plevelů. Dbá o zdraví rostlin nejen regulací výše zmíněných škodlivých organismů, ale i péčí o řádnou výživu, ochranu proti abiotickým původcům chorob, stresu nebo poškození, a to všemi dostupnými prostředky.

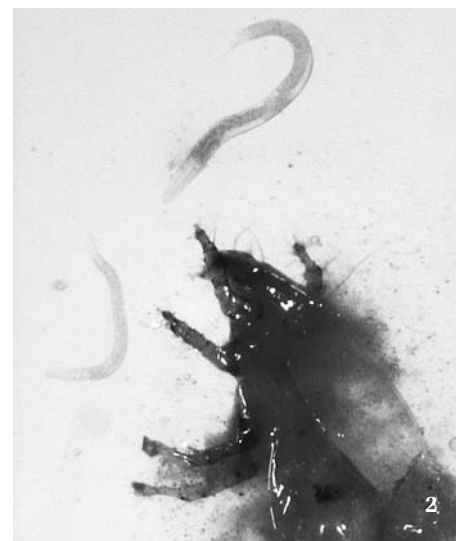
Dostupnými prostředky jsou kromě výživy nebo šlechtění rostlin i různé metody ochrany (např. biologická ochrana – biological control). Prosím, všimněte si slova ochrana, nikoli kontrola. Použití výrazu biologická kontrola nás totiž usvědčuje z neznalosti nejen jazyka Shakespeareova, ale i rostlinolékařské terminologie. Anglický výraz control sice lze přeložit slovem kontrola, ale také vhodnějším regulace, a v tomto případě nejlépe správným českým ekvivalentem ochrana. My rostlinolékaři totiž provádíme ochranu rostlin, snad i regulaci nebo moderně management škodlivých organismů, a to na základě

výsledků průběžné kontroly stavu porostu pěstované rostliny.

V tuto chvíli se však dostáváme k dalšímu slovu, a tím je boj namísto ochrany. Boj proti škůdcům, biologický boj a možná i nějaký další boj, jenž se mi nyní neprobojoval na mysl. Tento výraz evokuje v lidských myslích nasazení s cílem totálního potření, zničení nepřítele, v našem případě škůdce. Bylo by chybou nepřiznat, že tímto obdobím ochrana rostlin také prošla. Dovolím si ale tvrdit, že tyto časy již dávno minuly. Dlouhé dekády není cílem rostlinolékařů zničit škůdce, ostatně to ani není v lidských silách. Cílem každého je, nebo by alespoň mělo být, udržení škodlivých organismů pod prahem škodlivosti, tedy na takové úrovni, jejíž působení rostlina dokáže kompenzovat přirozenými regeneračními schopnostmi, aniž by došlo ke snížení kvality či kvantity sklizně. Přítomnost malého, podprahového množství plevelů, původců chorob nebo škůdců nám obvykle nevadí, dokonce mnohdy má i pozitivní efekt (ale o tom snad jindy).

Na samý závěr se zamysleme nad termínem škodlivý organismus nebo činitel. Tím je organismus, který negativně ovlivňuje lidské aktivity, majetek nebo zdraví; živočich i rostlina, které člověk považuje za příliš přemnožené. V případě činitele to pak může být i abiotický faktor jako např. mráz, sucho nebo třeba sluneční záření. Škodlivý organismus – živočich bývá označován jako škůdce, rostlina je plevel. Dlužno však podotknout, že tentýž organismus v různých podmínkách může a nemusí být škůdcem či plevelem, stejně jako organismus, který bychom za škůdce nebo plevel nepovažovali, se jím může docela snadno stát. Možná právě proto je vhodnější termín škodlivý organismus případně plevelná rostlina, totiž taková, která roste v pěstované kultuře proti vůli pěstitele.

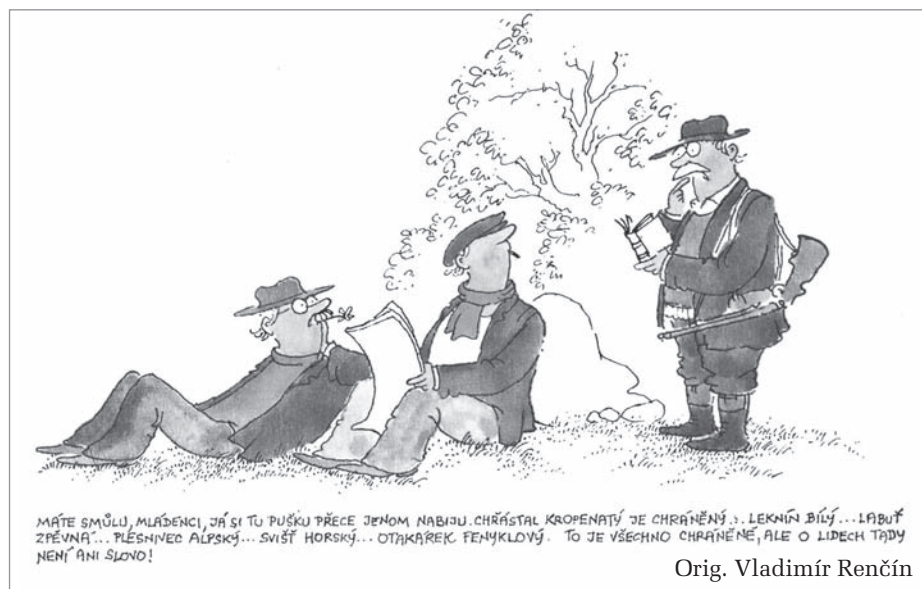
Věřím, že správně volenými slovy a termíny se dokážeme zbavit dnes již poněkud

1 Doporučená kniha pro správné používání rostlinolékařské terminologie
2 Samice kořenohuba Robinova (*Rhizoglyphus robinii*) škodícího na cibulovinnách, z jejíhož těla se uvolňují entomopatogenní hlístice *Heterorhabditis tyasearae*. Foto J. Nermut

zastaralého černobílého pohledu. Ochrana rostlin, nebo rostlinolékařství, za dobu své existence prodělala velký pokrok a proměnila se v komplexní moderní obor lidského snažení. Tímto svým, snad příliš náhle vytrysknuvším projevem samozvaného apologety jsem chtěl jen upozornit, že i my rostlinolékaři jsme dávno opustili doby „bojů“ i „biologické kontroly“.

Při sepsání tohoto článku mi bylo nápomocno nejen rozčilení nad stavem terminologie oboru mně milého v textech kolegů nerostlinolékařů, ale především vynikající publikace Česko-anglická rostlinolékařská terminologie Václava Kůdely, Marcely Braunové a kol. z r. 2008 (viz také recenze v Živě 2008, 6: LXXXVIII) a zvláště kapitola o Biologické ochraně z pera mého učitele prof. Zdeňka Landy a jeho kolegů. Z této publikace jsou také čerpány a volně interpretovány definice zde uváděných rostlinolékařských termínů. Zkušenější rostlinolékaři a rostlinolékařky mi snad drobné nedostatky v argumentaci prominou a biologové mé kárání odpustí.

Orig. Vladimír Renčín